

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

קישור לקובץ: [לחץ כאן](#)

זיהוי: 5676740

תוכנית: עושים צהריים

תאריך: 27/04/2014

שעה: 12:15:00

רשת: גלי צה"ל

הסופרת נאווה סמל, דור שני לשואה: תישא דברים באו"ם לרגל יום השואה. תדבר על הספר "צחוק של עכברוש".

יעל דן: ובאו"ם, גם שם מציינים כמידי שנה את יום השואה, והפעם זוכה שם לכבוד גדול הסופרת נאווה סמל - נציגה בולטת של הדור השני לשואה בישראל שהוזמנה לשאת שם דברים - באו"ם. שלום נאווה.

נאווה סמל: שלום.

יעל דן: אנחנו מדברים איתך רגע אחד לפני שאת ממריאה לניו יורק כדי לשאת באום או הרצאה - תגידי את - במרכז האו"ם, בכנייני האומות המאוחדות לרגל יום השואה. מה את עומדת לומר שם?

נאווה סמל: זה אירוע שהאו"ם מקיים לרגל יום השואה - פנל מיוחד של יוצרים שעוסקים בנושא השואה מכל התחומים: קולנוע, מוסיקה, בלט וספרות. מנהל להקת הבלט של אוסטין טקסס שיצר יצירת מחול בנושא השואה, ואני אייצג את הספרות וגם את ישראל.

אני בעיקר רוצה לדבר על השאלה של איך אנחנו מעבירים את הזיכרון הלאה מעבר לשורדים, ולנסות לחשוב האם לאמנות יש מנדט אחר. מה היא יכולה

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

להעביר הלאה? אני חושבת שהיא יכולה להעביר הלאה את הזיכרון הרגשי. נתבקשתי לדבר על "צחוק של עכברוש" - הספר, שיצא באנגלית והוא, בואי נאמר מוכר - ולדבר על הדיאלוג שמנהלת גיבורת הספר - האשה הזקנה שורדת השואה, עם נכדתה הצעירה.

יעל דן : 'צחוק של עכברוש' שגם הוא היה זה סוג של אופרה כאן בארץ, אם אני זוכרת נכון.

נאוה סמל : כן זו הייתה הפקה בימתית ואת המוסיקה הלחינה אלה מילך - שריף. בשנה הבאה הספר יופק גם כסרט קולנוע, אבל מה שכאן יהיה מעניין זה ששחקנית התיאטרון והקולנוע אולימפיה דוקאקיס תקרא קטעים מהספר. זאת תהיה בוודאי חוויה מעניינת בשבילי, לשמוע את הספר מבעד לקולה של אולימפיה דוקאקיס שלא רק שהיא שחקנית נפלאה, היא גילמה במשך שנים רבות את דמותה של רוז ניצולת השואה, במחזה היחיד של מרטין שרמן שאיתו הופיעה בארץ לפני שנתיים. זה מחזה שמכסה חיים שלמים של אשה יהודייה לאורך כל המאה הזאת, אבל בעיקר בגטו ורשה, ואולימפיה עשתה תחקיר גדול מאוד, לרבות תחקיר רגשי כדי להיכנס לדמותה של שורדת השואה. כך שהמפגש שלנו הוא גם מפגש של שתי אמניות יוצרות שכל אחת בדרכה שלה מנסה להתמודד עם השאלה של איך מנחילים את הזיכרון הלאה.

יעל דן : את יודעת נאוה, אנחנו מדברים היום גם ספציפית בתוכנית על העובדה שמספר הניצולים שחיים בינינו אנחנו יודעים הולך ופוחת יותר ויותר. צריך להתחיל לתת את הדעת על מי יספר את אותם סיפורים לאחר לכתם. את חושבת שיצירות אמנות יכולות לספר את הסיפור כולו? או שחייבים את הסיפורים עצמם להעביר מהדור הראשון לשני לשלישי, שיספרו אותם כי אין לכך תחליף?

נאוה סמל : כל זמן שיש שרשרת של דורות ישירה, בוודאי שאנחנו כבר מספרים את זה הלאה. אמא שלי, תיבדל לחיים ארוכים, היא בת תשעים ושתיים, צלולה מקסימה, נהדרת. היא העבירה את מה שהיא יכלה להעביר, אבל אני יודעת שלא כל הסיפור סופר. כמי שהספרות היא המפלט שלה נילדות והדרך שלה לבאר לעצמה את המציאות אז את מה שלא סופר אני כותבת.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לילדים שלי אני אומרת "יום אחד אתם תעמדו בעולם ותגידו: סבתא שלי שרדה את השואה. אני דיברתי עם שורד שואה." כי אני חוששת מעולם שבו יכולות להיות שתי תופעות: אחת הכחשת שואה מוחלטת, שזה מפחיד כי זה קורה כבר היום בעוד הניצולים איתנו ועימנו. מדינה לגיטימית בתוך שדרת האומות כמו איראן מכחישה את השואה באופן הכי קטגורי, דהיינו הקולות האלה כבר קיימים.

הסכנה השנייה היא כמעט בלתי נמנעת וזו הפיכתה של השואה לאיזה סוג של מיתוס, מיתוס שיהיה רק סוג של קלישאה. אנשים יידעו משהו, אבל הם לא באמת יידעו ולכן, למעשה האמנות יש תפקיד. אמנות מדברת על היחיד, לא על מספרים גדולים. מעשה האמנות לא מדבר על משהו מעבר להשגתנו ולהבנתנו, אלא מדבר על סיפורו של אדם קטן ולכן יש סיכוי שאדם גם בעוד מאה שנה יקרא את הספר של אימרה קרטש 'ללא גורל', או יקרא את פרימו לוי 'הזהו אדם', או את 'המסע האחרון' של חורחה סמפרון, או יקרא איזה שהוא ספר של אהרון אפלפלד, אורי אורלב, או אידה פינק, ומשהו בלבו יזוע וינוע, ותהייה הזדהות רגשית. והוא יהיה, את יודעת, נמען הזכרון הבא.

יעל דן : את נציגה מאוד בולטת, אולי הכי בולטת בארץ, הדוברת בעצם של הדור השני לניצולי השואה, האם את חושבת שיש מספיק אנשים שמגויסים לנושא הזה כמוך, כאלה שיוכלו לקחת את זה על עצמם ביום מן הימים ?

נאוה סמל : אני חושבת שכן. אני עוקבת משנה אחרי שנה משנה לשנה ורואה את כמות האנשים הצעירים שעושים סרטים ושמדובבים שורדי שואה ומתעניינים. תסתכלי אפילו בתקשורת איזה כמויות אדירות של אנשים. מי היה מעלה על דעתו לפני שלושים שנה.

אז הוצאתי את הספר 'כובע זכוכית', באמת שלושים שנה כמעט, ואני מודה, די רגמו אותי באבנים, בעיקר לאור העובדה שהעזתי לומר שהשואה קשורה אלינו שאנחנו קשורים אליה, שהיא מרכיב בזהות הישראלית.

אנשים האשימו אותי בעצם אומרת שהזהות הישראלית כשלה, אם אני אומרת שאנחנו קשורים ל-שם המאיים ההוא.

שורדי השואה קיבלו את הספר אז בחיבוק ונתנו לי תמיכה, אבל דווקא על בני דורי הספר כל כך איים. את אומרת שמתחת למסווה של הישראלי המצליח מסתתר איזה יהודי רופס שילך עוד אחד כצאן לטבח????

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House
96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת
דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

יעיל, תראי איזה מסלול כבר עברנו שלושים שנה. אני לא מייצגת כלום חוץ מאת עצמי ואני לא מרגישה כסופרת מגויסת. אני כותבת על מכרה הילדות שלי והילדות שלי היא ילדות במשפחה שבה יש שני שורדי שואה. גם אבא שלי וגם אמא שלי. ואני לא חושבת שאני שונה מהרבה ילדים שגדלו בבתים כאלה שבהם הייתה שתיקה, והייתה סוג של רוח רפאים שריחפה בבית. הדרך שלי להבין את עצמי בכלל הייתה לנסות להתייחד עם רוח הרפאים הזאת ולא לפחד ממנה כל כך, אלא לראות מה קדם לי, מי האשה שאני נושאת את שמה. לקח לי הרבה שנים עד שגיליתי שאני על איזו שיינדל'ה אני קרויה. הסתבא רבתא שלי שנספתה.

לא העזתי להודות ודרך של תהליך של התבגרות עברתי תהליך של התבגרות קטן ואישי, בדיוק כמו שבעיני, החברה הישראלית עברה תהליך של התבגרות ופתיחות, וגם יכולת להכיל הרבה יותר מושגים, לא רק שחור-לבן, הרבה יותר מושגי גבורה. להבין שלא רק אלה שמרדו בגטו ורשה, או בגטו אחר, ואני חלילה לא גורעת מערכם ומכבודם, אבל הם לא הגיבורים היחידים. בכלל כל ההרחבת המושגים והבנתם. ואני אגיד לך עוד משהו. אני שאומרת את המלה "הבנה" כשאני מודעת לזה שכל שאני כותבת יותר אני עוד פחות ופחות מבינה.

יעל דן : אני יודעת שאת מסתובבת ומרצה עם הספרים שלך בכל העולם, לעמוד בבניין האומות המאוחדות ולדבר שם ביום השואה, אני יכולה להניח שזו התרגשות מסוג אחר לגמרי, לא?

נאוה סמל : כן, אני מודה שאני מאוד מאוד מתרגשת. ובעיקר אני מתרגשת כי אני יוצאת עם ברכת הדרך של אמא שלי, וזה משהו שאת יודעת, זה לא דבר של בכך שאשה שורדת שרואה את הדור הרביעי שלה, כבר יש לה כבר נינים גדולים, נין אחד שלה כבר חגג בר מצווה, את יודעת שהיא רואה שבט שהוקם סביבה, והיא שולחת אותי לדרכי אל מקום שבו אולי הקול הזה שלי, הקטן עם עוד קולות של אנשים אחרים מוכשרים ונפלאים, שעושים יצירות אמנות נהדרות, אבל אולי הקול הקטן הזה גם כן יישמע.

יעל דן : מה היא אמרה לך אמא שלך?

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

נאוה סמל : היא אמרה לי "אני מחבבת אותך, תיסעי בשלום תחזרי בשלום, אבל אני כבר רוצה לראות אותך בחזרה".
את מבינה, העולם הוא תמיד קצת מאיים. ככה זה אצל השורדים. הם אומרים בעצמם: אני רוצה אותך קרוב אלי, כי אתה הולך לעולם, והעולם הוא קליפת קרח ויש שם סדקים מתחת לקרח שאנחנו לא יכולים כל היום לבדוק אותם, אז תישמר שם לעצמך - זה תמיד הסבטקסט.

יעל דן : תודה רבה, נאוה סמל.